

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ВРАЊЕ
17 500 Врање, Ј. Ј. Лунге бр. 1

Рег. број: 5-002-00
Текући рачун: 840-269661-28
Матични број: 7205830

Тел: 017/421-310, Факс: 017/400-271, Електронска пошта: zzjzvr@mts.rs
socijalna@zjzvranje.org.rs

Центар за анализу и планирање, организацију здравствене заштите и информатику са биостатистиком у здравству промоцију здравља

АНАЛИЗА ОДАБРАНИХ ПОКАЗАТЕЉА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА СТАНОВНИШТВА ПЧИЊСКОГ ОКРУГА ОД 2014 - 2018. ГОДИНЕ

АУТОР: др Светлана Стојановић, специјалиста социјалне медицине

ВРАЊЕ, 2019. ГОДИНЕ

УВОД

Према једној од новијих дефиниција **здравствено стање** је *«опис и/или мерење здравља појединца, групе или целокупне популације према прихваћеним стандардима уз помоћ здравствених индикатора»*.

Здравствени индикатори или показатељи су основни инструменти помоћу којих се процењује стање здравља становништва. Идеалног здравственог индикатора (валидан, објективан, сензитиван и специфичан) нема, без обзира на напоре који су у трагању за објективним мерилима здравља учињени кроз векове.

Паралелно са развојем друштва мењао се и приступ здрављу. Процена (анализа) здравственог стања становништва пролазила је кроз **више фаза**, а у складу са насталим променама, мењали су се и показатељи коришћени за процену здравља популације.

Последњих деценија мења се приступ мерењу здравственог стања становништва од „негативног“ (фокусираног на болест) ка „позитивном“ аспекту здравља који је заснован на перцепцији здравља, функционисању и могућности адаптације у животnoj средини. Овакав приступ подразумева да се за процену користе показатељи животног стила и квалитета живота.

У исто време, са појавом тзв. «покрета за индикатор», дошло је до значајних помака у овој области јавног здравства. «Покрет за индикатор» су започеле Уједињене нације, али је настављен и унапређен кроз програме развоја индикатора које води Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД). Инсистира се на тесној повезаности здравља и економског раста, па су и препоручени показатељи који мере вредности у здрављу добијене за уложени новац („валуе фор монеу“).

Већина новијих индикатора јесу композитни показатељи (сложене мере здравља) за које би, према препорукама из литературе, требало користити термин „индекс“ здравља. У Србији се по први пут приступило одређивању ДАЛУ индекса 2003.год. у оквиру пројекта који је финансирала ЕУ под руководством Европске агенције за реконструкцију.

Здравствени информациони систем (у нашој земљи) се мењао, али споро и често нефункционално, тако да не обезбеђује довољно адекватних и квалитетних података који би пратили промене у начину мерења/процене здравственог стања становништва.

Циљеви процене здравственог стања становништва су:

- очување и унапређење здравственог стања становништва
- праћење промена здравственог стања током времена
- идентификовање приоритетних здравствених проблема
- уочавање и анализа разлика између појединих територија или популационих група
- преиспитивање здравствене политике, стратегије здрав. заштите и здравствене технологије
- унапређење менаџмента у здравству.

Анализа одабраних показатеља о здравственом стању становништва Пчињског управног округа од 2014 - 2018. године, је сачињена коришћењем података прикупљених према програму званичних статистичких истраживања и то путем:

- Прописаних здравствено-статистичких извештаја о раду здравствене делатности,
- Индивидуалних извештаја о хоспитализацији,
- Пријава порођаја и абортуса и
- Регистара хроничних незаразних болести.

Поред овога коришћени су и подаци из објављених статистичких публикација Републичког завода за статистику и то:

- „Статистички годишњак Србије“ за 2017. годину
- „Општине у Србији“ у 2017. години,
- „Витални догађаји“ у 2017. години,
- „Запослени у Републици Србији“ у 2017. години.

Одабрани су за потребе ове анализе они показатељи здравственог стања који највише указују на здравље становништва Пчињског управног округа у посматраном периоду, уз осврт на релевантне показатеље здравља у ранијим годинама који су садржани у документацији Завода за јавно здравље Врање.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

Пчињски округ чине општине Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Прешево, Сурдулица, Трговиште и Врање.

КЛИМА

Поднебље Пчињског округа има локалну климу, која се карактерише особеностима насталим формирањем између модификоване медитеранске и умерено континенталне климе, што је проишло под утицајем орографије и пластике рељефа. Врањска Морава има годишња доба неуједначеног трајања. По дну котлине и у регији побрђа по ивици котлине, пролеће се јавља рано и кратко траје. Због тога су позни мразеви честа појава. Лето је топло, суво и дуго. Јесен је исто тако дуга, топла и сунчана, али сува. Зима је у Врањској котлини краткотрајна и врло блага с незнатним снежним покривачем. С друге стране ободно побрђе и планински регион, обилују снежним покривачем.

ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Подаци о територији и становништву се не сматрају директним здравственим индикаторима, али индиректно говоре о условима и амбијенту који утиче на здравствено стање становништва, а користе се и као деноминатор за израчунавање различитих индикатора који говоре о здравственом стању.

Територија. –

Слика бр. 1 – Територија Пчињског управног округа

Пчињски округ се простире на 3520 км² и чине га 7 општина са 350 насеља. Највећа општина је Врање, која се простире на 859 км² и има 105 насеља, затим по величини следи општина Сурдулица која заузима површину од 629 км² и има 35 насеља, Босиљград на површини од 571 км² и 36 насеља, Бујановац на површини од 461 км² и 57 насеља, Трговиште на површини од 370 км² и 33 насеља, Владичин Хан на површини од 366 км² и 50 насеља и Прешево на површини од 264 км² и 34 насеља.

Густина насељености у Пчињском округу по годинама је дата у табели бр.1.

Табела бр.1 Густина насељености у Пчињском округу

Година	број становника на км ²
2014	57.15
2015	57.51
2016	57.15
2017	56.78
2018	56.44

Уочава се да се број становника смањује. Укупан број становника у 2018.г. је за 1,24% мањи у односу на 2014.г.

Маскулинитет

Маскулинитет представља однос броја мушкараца према броју жена и изражава се стопом. Негативна стопа маскулинитета (мања од 1000) указује на боље здравствено стање становништва због боље здравствене заштите жена, смањене смртности жена фертилног доба и продужења животног века.

Становништво Пчињског округа се карактерише благо позитивном стопом маскулинитета, што значи да треба радити на бољој здравственој заштити жена, смањивању смртности жена фертилног доба и продужењу животног века (табела 2).

Табела бр.2 Стопа маскулинитета у Пчињском округу по годинама

Година	2014	2015	2016	2017	2018
м	101432	102246	101512	99957	99368
ж	99725	100179	99658	99892	99303
стопа маскулинитета	1017.12	1020.63	1018.6036	1000.66	1000.66

Стопа је рачуната на 1000 жена

Просечна старост жена у 2011 години (попис) је 40.6 а мушкараца 39.8 године

Просечна старост жена у 2018 години је 40.8 а мушкараца 40.4 године

Табела бр.3 Број становника у периоду 2014-2018

	деца 0-6	школск а деца 7-18	школск а деца 10-18	деца укупно 0-18	одрасли 19-64	одрас ли 65+	УКУПНО ОДРАСЛ И	СВЕГА 0-75+	жене 15+
2014	13881	32835	25200	46716	126158	28283	154441	201157	82860
2015	13764	32504	25413	46268	127360	28797	156157	202425	83542
2016	13903	31388	25154	45292	126729	41597	155878	201170	83280
2017	13369	30609	24380	43978	126423	29448	155871	199849	83034
2018	13415	29688	23831	43103	125788	29780	155568	198671	82872

Старосна структура се одређује на основу више показатеља, а један је учешће популације старих 65 и више година у укупној бројчаној структури становништва.

Према категоризацији експерата Светске здравствене организације, становништво које има 4% старих изнад 65 и више година, назива се младим, од 4-7% зрелим, од 7-10% старим и преко 10% врло старим.

Становништво Пчињског округа, на основу овог показатеља, сврстано је у категорију врло старог становништва, јер је заступљеност особа старости 65 и више година преко 10%. По годинама је приказано у табели бр.4.

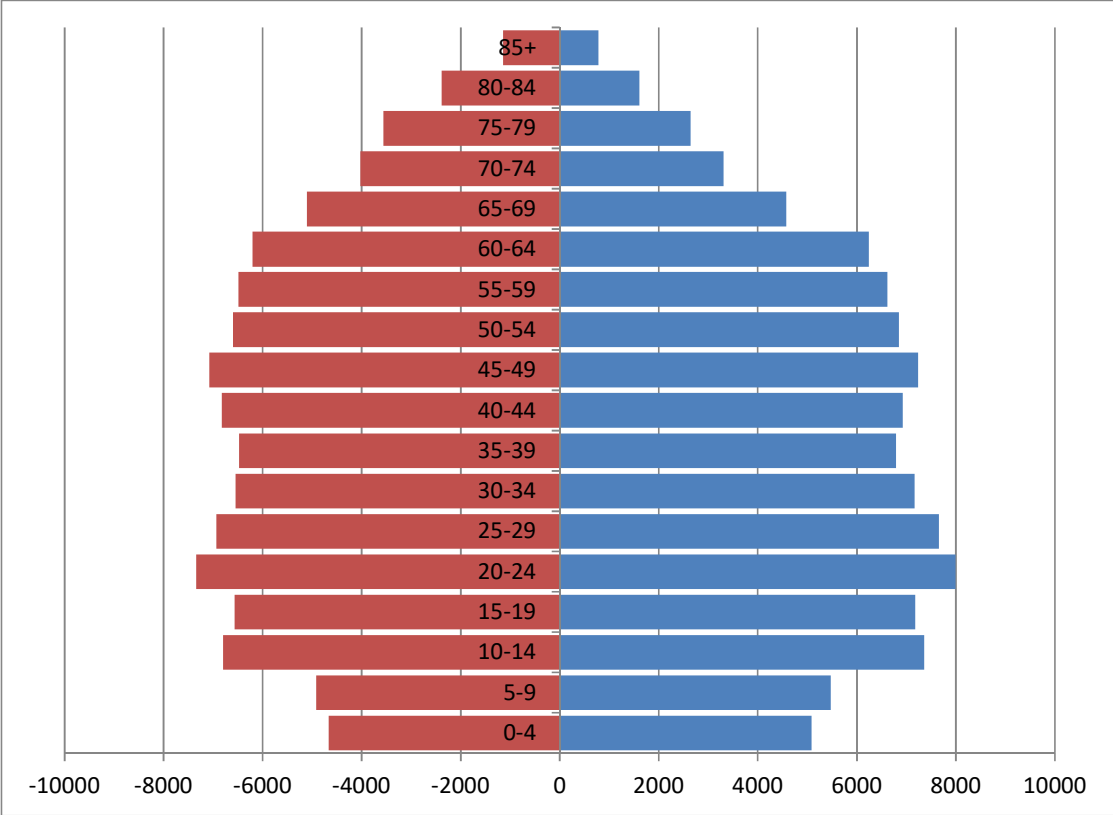
Табела бр.4 Процентуални удео становништва старијег од 65 година у укупној популацији

Година	становништво 65+ (%)
2013	14.06
2014	14.23
2015	20.68
2016	14.74
2017	14.99

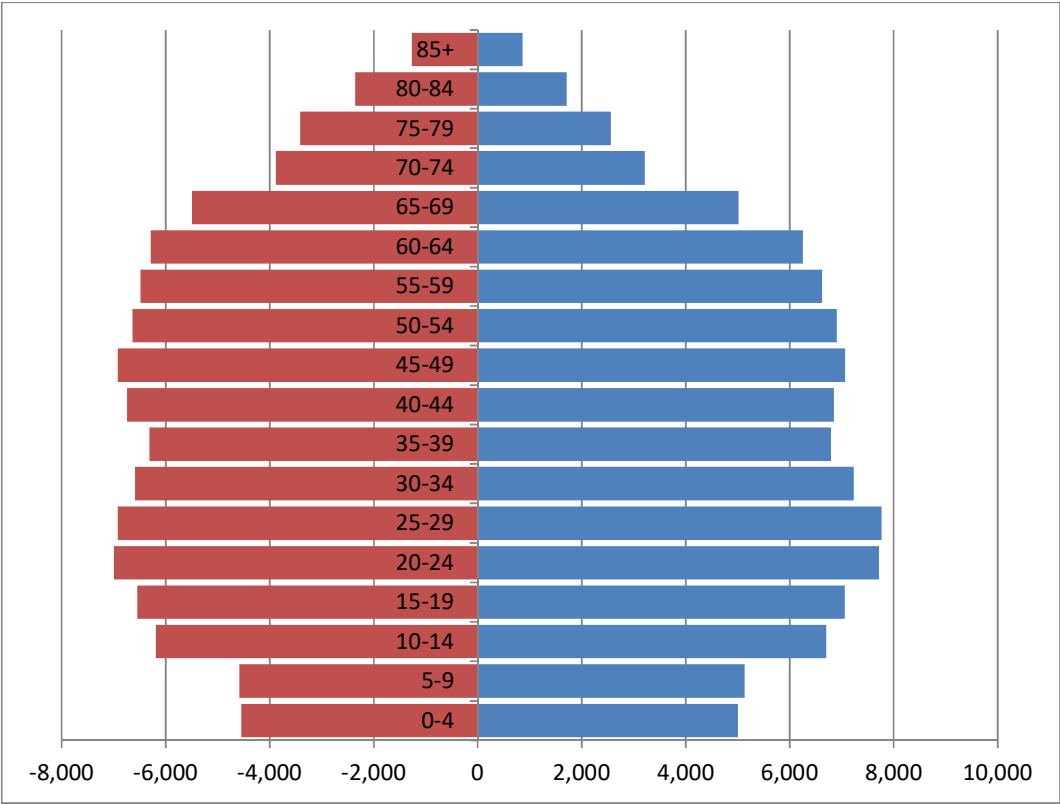
Полно-старосна пирамида становништва приказује структуру становништва по полу и старости.

По свом облику полно-старосна пирамида становништва Пчињског округа је типична за становништва која имају велики удео зрелог и старог становништва, а мали удео младог становништва. Ипак, у периоду 2014.- 2018. година најбројнију категорију становништва чини популација старости 20-29 година.

Графикон 1. Старосна пирамида Пчињског округа у 2014.години

Графикон 2. Старосна пирамида Пчињског округа у 2018.години

Биолошки тип становништва Пчињског округа у периоду 2014-2018. година је регресивног типа јер има испод 20% становника до 14 година, више од 50% становника 15-49 год.старости и више од 30% старијих од 50 година, што према Сундбергу представља регресивни тип (табела 5).

Табела бр.5 Биолошки тип становништва Пчињског округа у периоду 2014-2018

Година	0-14	15-49	50+	Тип
2014	17.8	67.9	34.5	регресивни
2015	17.5	67.8	34.7	регресивни
2016	17.3	67.4	41.2	регресивни
2017	16.9	67.1	35.4	регресивни
2018	16.7	66.6	35.6	регресивни

Индекс старости је демографски показатељ који представља однос становништва старих 60 и више година и популационе групе 0-19 година. Када је вредност овог показатеља већа од 0,4 сматра се да је отпочело старење становништва. Индекс старости становништва Пчињског округа је већи од 0.4 и у сталном је порасту, што значи да становништво Пчињског округа стари. Вредности су приказане у табели бр.6.

Табела бр.6 Индекс старости Пчињског округа

Година	Индекс старости
2014	0.85
2015	0.87
2016	1.15
2017	0.92
2018	0.95

Наталитет

Наталитет је индикатор позитивног природног кретања становништва. Изражава се стопом наталитета, а представља број живорођене деце на 1000 становника у једној години. Стопа наталитета испод 12‰ се сматра неповољном.

Табела бр.7 Природно кретање становништва Пчињског округа, 2014-2018.

ГОДИНА	Број становника	Рођени		Умрли		Природни прираштај	Наталитет
		живо-рођени	мртво-рођени	укупно	умрла одојчад		
2014	201157	2001	10	2422	18	-421	9.947454
2015	202425	1993	4	2404	17	-411	9.845622
2016	201170	1803	13	2544	11	-741	8.962569
2017	199849	1840	11	2410	13	-570	9.206951
2018	198671	1980	13	2518	15	-538	9.966226

Пчињски округ се сврстава у Регионе са стопом наталитета која има тенденцију стагнације. Стопа наталитета у 2014. години је износила 9.94 док је у 2018 износила 9,96.

Фертилитет

Општа стопа фертилитета представља број живорођене деце на 1000 жена фертилног доба (од 15. до 49. година). Стопа фертилитета Пчињског округа, по годинама, у периоду 2014-2018, приказана је у табели број 8.

Табела бр.8 Стопа фертилитета

Година	Живорођени	жене 15-49	стопа ферилитета
2014	2001	48551	41.21
2015	1993	48182	41.36
2016	1803	47763	37.75
2017	1840	47356	38.85
2018	1980	47040	42.09

У Пчињском округу, вредности општа стопа фертилитета регистрована у 2014. години износила је 41.21‰ и мања је од стопе регистроване 2018. године када је износила 42.09‰.

Општа стопа морталитета представља број умрлих особа на 1000 становника у току једне године. Вредности опште стопе морталитета у Пчињском округу, по годинама, у периоду 2014-2018, су приказане у табели табели број 9.

Табела бр.9 Општа стопа морталитета

Година	број становника	Умрли	општа стопа морталитета
2014	201157	2422	12.04
2015	202425	2404	11.88
2016	201170	2544	12.65
2017	199849	2410	12.06
2018	198671	2518	12.67

Природни прираштај

Стопа природног прираштаја представља разлику између броја рођених и умрлих на 1000 становника.

Табела бр.10 Стопа природног прираштаја

Година	број становника	Природни прираштај	стопа природног прираштаја
2014	201157	-421	-2.09
2015	202425	-411	-2.03
2016	201170	-741	-3.68
2017	199849	-570	-2.85
2018	198671	-538	-2.71

У Пчињском округу, стопа природног прираштаја има негативан тренд. Ово говори о израженој депопулацији становништва Пчињског округа (табела 10).

Витални индекс представља однос броја живорођених и броја умрли на одређеној територији, изражен у процентима. Витални индекс значи показује колико је живорођене деце на сваких 100 умрлих.

Табела бр.11 Витални индекс

Година	Живорођени	Умрли	витални индекс (%)
2013	2001	2422	82.62
2014	1993	2404	82.90
2015	1803	2544	70.87
2016	1840	2410	76.35
2017	1980	2518	78.63

Уочава се да је витални индекс Пчињског округа негативан и да је у сталном опадању (табела 11).

СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Табела број 12. Упоредни преглед броја запослених лица (годишњи просек) од 2014. до 2018. године
(Извор: Републички Завод за статистику Србије)

Редни број	Територија	Број запослених (годишњи просек)				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	Република Србија	1864783	1845494	1989617	2009785	2062588
2	Централна Србија	1102358	1098160	1176894	1181158	1216146
3	Војводина	475076	474619	506598	511313	524591
4	Пчињски округ	41805	41058	39230	40177	41719

Један од најнеповољнијих показатеља укупног друштвено-економског развоја у Пчињском управном округу, као и на нивоу Републике Србије, представља незапосленост. У табели бр. 12. приказано је кретање годишњег просечног броја запослених упоредно за Пчињски округ, Републике Србије, централне Србије и АП Војводине, ради сагледавања динамике и тенденција у запослености становништва.

У табели бр. 13. дат је упоредни преглед висине просечне зараде запослених лица у периоду 2014-2018 године као још један показатељ економске развијености и могућности територије Пчињског округа.

Табела бр.13 Упоредни преглед висине просечне бруто зараде у периоду 2014-2018. године
(Извор: Републички Завод за статистику Србије)

Територија	Просечна бруто зарада 2014	Просечна бруто зарада 2015	Просечна бруто зарада 2016	Просечна бруто зарада 2017	Просечна бруто зарада 2018
Република Србија	60708	61426	61145	63474	65976
Централна Србија	67425	68280	68147	70619	73322
Војводина	59355	59468	59279	61498	63726
Пчињски управни округ	47336	44567	45938	50203	50744

Јасно се види да је висина бруто зараде из које се издвајају средства пореза и доприноса најнижа у Округу у односу на просек у Републици, односно централној Србији и АП Војводини. Ово је, дакле, директно пропорционално смањеним могућностима за издвајање и нивоа средства за здравствену заштиту, односно за општи интерес и јавно здравствене потребе становништва територије Округа.

ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ У УЖЕМ СМИСЛУ (обољевање и умирање)

Здравствено стање становништва Пчињског округа у ужем смислу, у периоду 2014 - 2018. године исказано је кроз показатеље оболевања и умирања, који су резултат здравствених потенцијала становништва и изложености утицајима бројних ризика у оквиру индивидуалног и групног понашања, ризика у радној и животној средини и социоекономског окружења. Наведени показатељи су регистровани у раду здравствене службе и обрађени у Заводу за јавно здравље Врање.

Морбидитет регистрован у здравственим службама примарног нивоа

На примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа, односно у службама опште медицине, здравствене заштите мале и предшколске деце, школске деце, здравствене заштите жена, и у медицини рада у 2014. године утврђено 399240 обољења, стања и повреда или 17457 обољења на 10000 становника. Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2015. години је 389621, што представља стопу морбидитета од 17036/10000 становника. Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2016. години је 400676, што представља стопу морбидитета од 17519/10000 становника.

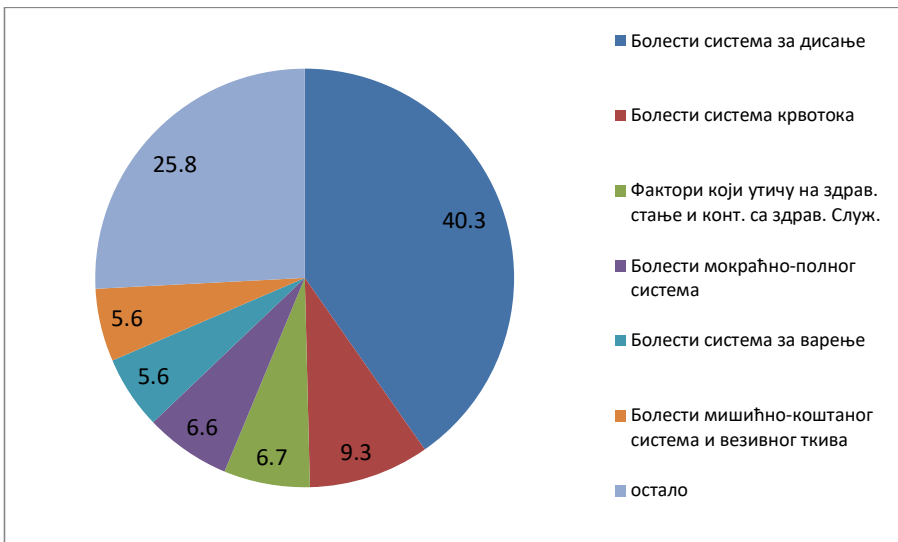
Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2017. години је 386250, што представља стопу морбидитета од 16889/10000 становника.

Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2018. години је 398214, што представља стопу морбидитета од 17412/10000 становника.

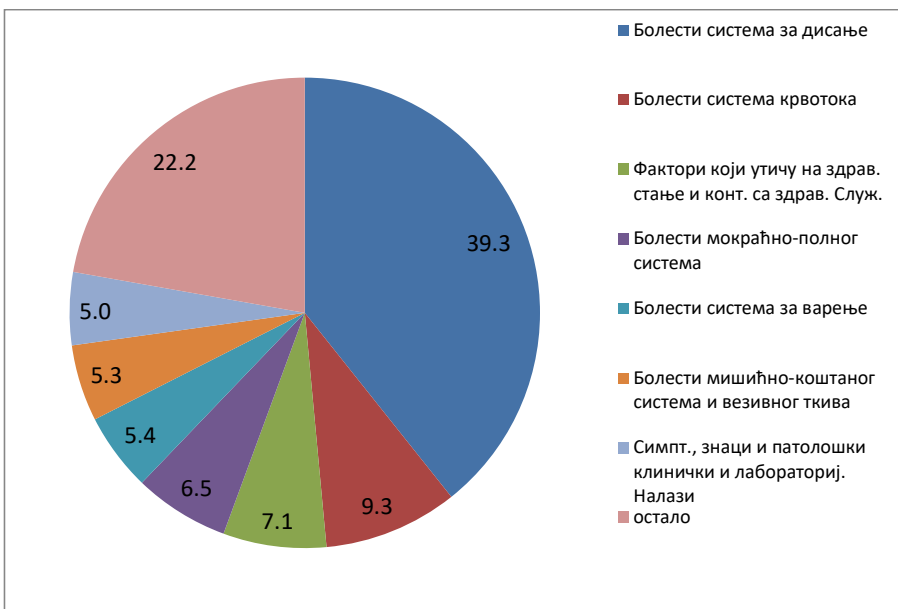
У структури регистрованих обољења, обољења, стања и повреда у домовима здравља, односно на примарном нивоу у периоду 2014-2018. година у Пчињском региону највише заузимају:

- болести система за дисање са 37,3% - 40,6%
- болести система крвотока са 8,0% -96,6%
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 5,0% - 5.8%
- болести мокраћно-полног система са 4,6% - 6,6%
- болести система за варење са 5,0% - 5,6% и
- болести коже и подкожног ткива са 3,8% - 4,2%.

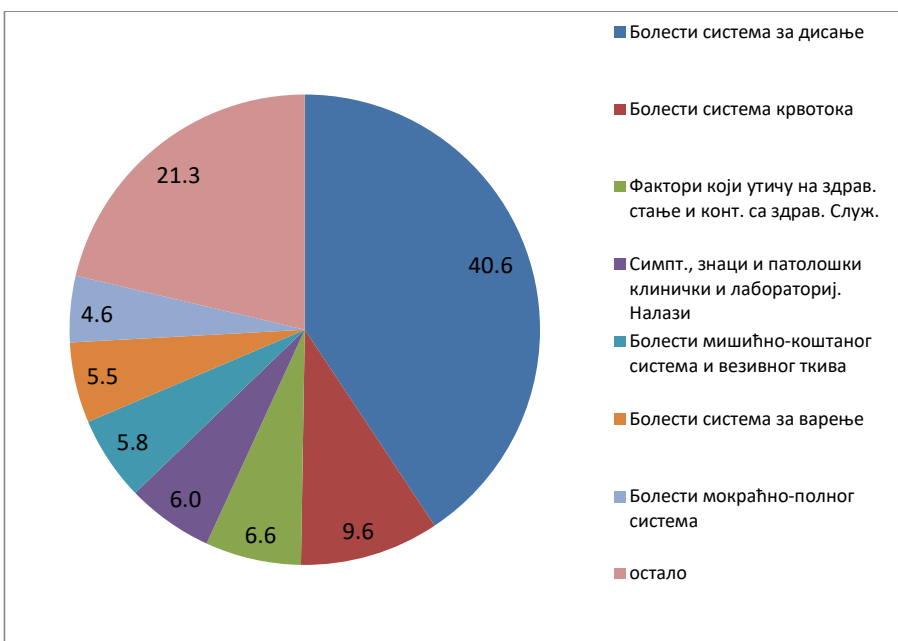
Графикон број 3 Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2014. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

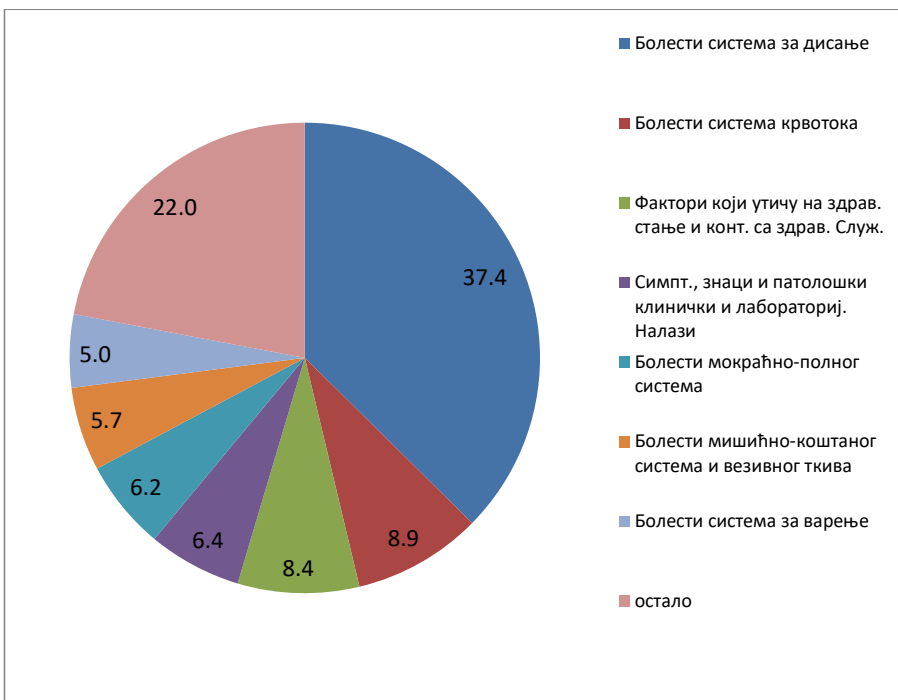
Графикон број 4. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2015. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

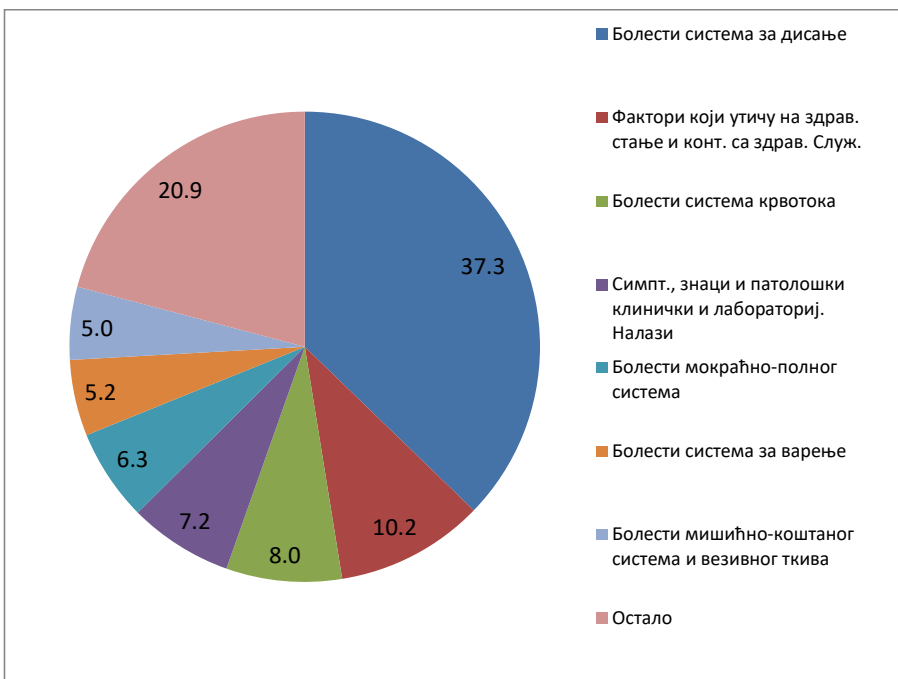
Графикон број 5. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2016. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон број 6. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2017. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон број 7. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Табела број 14 Морбидитет регистрован у здравственој служби примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2014.-2018. године
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених обољења - стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	Заразне и паразитарне болести	A00- B99	10050	11413	13630	12859	12965
2	Тумори	C00- D48	2184	2403	2297	2274	2247
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50- D89	4963	4984	4668	4804	4655
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	6586	7340	7015	7237	6689
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	9716	9809	7613	7351	6221
6	Болести нервног система	G00- G99	8489	7563	7692	7990	7169
7	Болести ока и припојака ока	H00- H59	8534	8864	9192	8512	7389
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60- H95	6606	6061	5821	5707	5730
9	Болести система крвотока	I00-I99	37165	36051	38372	34268	31682
10	Болести система за дисање	J00-J99	160738	153022	162867	144335	148337
11	Болести система за варење	K00- K93	22535	20940	22162	19456	20867
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	15123	15553	15328	15263	16896
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00- M99	22518	20561	23217	22196	19923
14	Болести мокраћно-полног система	N00- N99	26515	25445	18262	23902	25190
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00- O99	1062	1109	349	1024	1020
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	124	125	258	177	301
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00- Q99	336	362	508	548	518
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	17524	19479	23857	24745	28477
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	11900	10903	11158	11289	11238
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. Служ.	Z00-Z99	26572	27634	26410	32313	40700
21	Укупно		399240	389621	400676	386250	398214

Табела број 15 Структура морбидитета регистрованог у здравственој служби примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2014.-2018. године
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Структура утврђених обољења - стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	2.5	2.9	3.4	3.3	3.3
2	Тумори	C00-D48	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	1.2	1.3	1.2	1.2	1.2
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	1.6	1.9	1.8	1.9	1.7
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	2.4	2.5	1.9	1.9	1.6
6	Болести нервног система	G00-G99	2.1	1.9	1.9	2.1	1.8
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	2.1	2.3	2.3	2.2	1.9
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	1.7	1.6	1.5	1.5	1.4
9	Болести система крвотока	I00-I99	9.3	9.3	9.6	8.9	8.0
10	Болести система за дисање	J00-J99	40.3	39.3	40.6	37.4	37.3
11	Болести система за варење	K00-K93	5.6	5.4	5.5	5.0	5.2
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	3.8	4.0	3.8	4.0	4.2
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	5.6	5.3	5.8	5.7	5.0
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	6.6	6.5	4.6	6.2	6.3
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	0.3	0.3	0.1	0.3	0.3
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	4.4	5.0	6.0	6.4	7.2
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	3.0	2.8	2.8	2.9	2.8
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. служ.	Z00-Z99	6.7	7.1	6.6	8.4	10.2
21	Укупно		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Табела број 16 Стопа морбидитета регистрована у здравственој служби примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2014.-2018. године
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Стопа морбидитета рачуната на 10000 становника				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	499.6	567.4	677.6	639.3	644.5
2	Тумори	C00-D48	108.6	119.5	114.2	113.0	111.7
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	246.7	247.8	232.1	238.8	231.4
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	327.4	364.9	348.7	359.8	332.5
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	483.0	487.6	378.5	365.4	309.3
6	Болести нервног система	G00-G99	422.0	376.0	382.4	397.2	356.4
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	424.2	440.7	457.0	423.2	367.3
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	328.4	301.3	289.4	283.7	284.9
9	Болести система крвотока	I00-I99	1847.6	1792.2	1907.6	1703.5	1575.0
10	Болести система за дисање	J00-J99	7990.7	7607.1	8096.5	7175.2	7374.2
11	Болести система за варење	K00-K93	1120.3	1041.0	1101.7	967.2	1037.3
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	751.8	773.2	762.0	758.8	839.9
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	1119.4	1022.1	1154.2	1103.4	990.4
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	1318.1	1264.9	907.8	1188.2	1252.3
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	52.8	55.1	17.3	50.9	50.7
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	6.2	6.2	12.8	8.8	15.0
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	16.7	18.0	25.3	27.2	25.8
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	871.2	968.3	1186.0	1230.1	1415.7
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	591.6	542.0	554.7	561.2	558.7
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. служ.	Z00-Z99	1321.0	1373.8	1312.9	1606.4	2023.3
21	Укупно		17456.6	17036.0	17519.4	16888.6	17411.8

Обољевање мале и предшколске деце.- У службама за здравствену заштиту мале и предшколске деце на територији Округа у 2018. години утврђено је укупно 84913 случајева обољења, стања и повреда (табела бр. 17). Стопа морбидитета у овој делатности на Округу износила је 61692 регистрованих обољења на 10000 деце предшколског узраста од 0 до 6 година живота.

Табела број 17. Табела структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите мале и предшколске деце у Пчињском округу у периоду 2014. - 2018. год.

(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Структура утврђених обољења - стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	2.1	2.2	4.1	4.2	3.4
2	Тумори	C00-D48	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	1.5	1.2	1.3	1.5	1.5
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	0.3	0.1	0.1	0.2	0.2
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2
6	Болести нервног система	G00-G99	0.1	0.1	0.2	0.4	0.2
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	1.7	1.7	1.9	2.4	1.9
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	2.0	1.6	1.4	1.9	1.9
9	Болести система крвотока	I00-I99	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
10	Болести система за дисање	J00-J99	64.2	65.4	63.7	60.7	56.3
11	Болести система за варење	K00-K93	6.4	6.9	6.1	6.3	5.9
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	4.8	4.7	4.7	4.9	6.3
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	0.2	0.2	0.2	0.2	0.4
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	1.9	1.8	1.5	1.6	1.4
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	0.1	0.2	0.3	0.2	0.3
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	6.1	6.9	6.9	8.2	10.2
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	1.6	1.3	1.1	1.3	1.6
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. служ.	Z00-Z99	6.7	5.3	5.9	5.0	7.6
21	Укупно		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

У структури регистрованих обољења доминирају три групе обољења, стања и повреда и то:

- болести система за дисање са 56,3 % -65.4%
- болести система за варење са 5,9 % - 6,9% и
- болести коже и поткожног ткива са 4,7% - 6,3 %.

Убедљиво, дакле, доминирају болести респираторног система, што је разумљиво с обзиром на узраст корисника ове делатности и њихову осетљивост.

- **Обољевање школске деце и омладине** - У служби здравствене заштите школске деце и омладине у периоду од 2014 - 2018. године, годишње је утврђено од 71918 (2014) до 75645 (2018) обољења, стања и повреда (табела бр. 18). Стопа морбидитета у овој делатности у Домовима здравља у Пчињском округу износила је између 20049 и 23272 регистрованих обољења на 10000 деце школског узраста од 7 до 19 година.

У структури регистрованих обољења доминирају три групе обољења, стања и повреда и то (графикон на слици бр. 21):

- болести система за дусање са 50,86% - 40,43%,
- болести система за варење са 7,25% - 7,72% и
- заразне и паразитарне болести 13,00% - 20,50%.

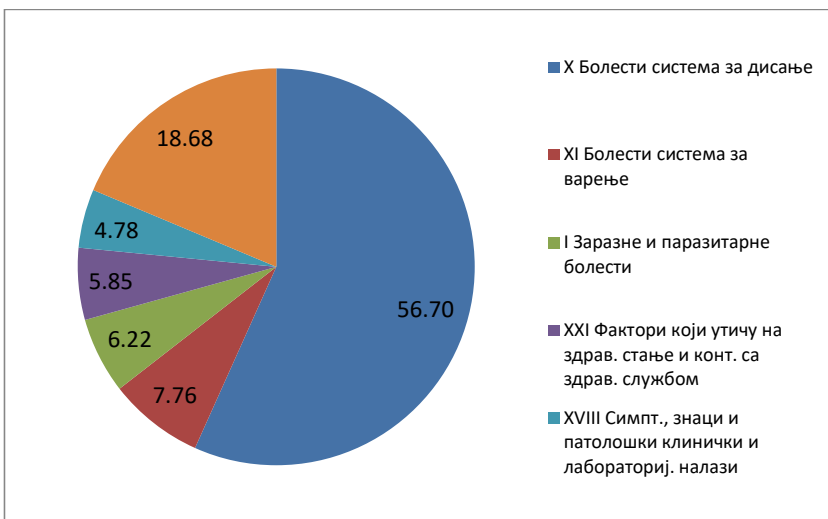
И код овог узраста деце, дакле, доминирају болести респираторног система, што је разумљиво с обзиром на узраст корисника ове делатности и њихову осетљивост.

Табела број 18 Морбидитет регистрован у служби за заштиту школске деце и омладине примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2014- 2018. година
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. Бр	ОБОЛЕЊА - СТАЊА		Број утврђених стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	I Заразне и паразитарне болести	A00-B99	4475	5189	7236	6918	7124
2	II Тумори	C00-D48	72	116	198	214	165

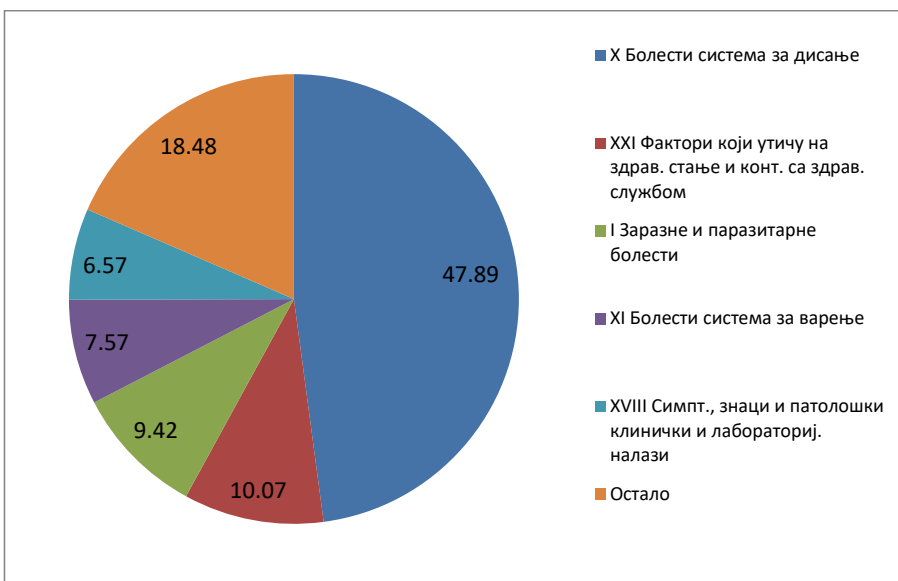
3	III Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	356	485	494	528	523
4	IV Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	157	261	275	344	346
5	V Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	282	298	429	389	362
6	VI Болести нервног система	G00-G99	825	736	752	814	739
7	VII Болести ока и припојака ока	H00-H59	1232	1354	1610	1418	1472
8	VIII Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	1009	1030	928	1125	1094
9	IX Болести система крвотока	I00-I99	152	155	234	147	141
10	X Болести система за дисање	J00-J99	40775	41852	40289	31708	36226
11	XI Болести система за варење	K00-K93	5584	5942	5791	5226	5724
12	XII Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	3175	3472	3267	3518	3607
13	XIII Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	1082	903	920	1068	1175
14	XIV Болести мокраћно-полног система	N00-N99	1658	1576	1474	1409	1644
15	XV Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	2	0	3	2	4
16	XVI Стања у порођајном периоду	P00-P96	2	4	11	3	7
17	XVII Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	89	128	125	126	115
18	XVIII Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	3439	3772	3468	4706	4971
19	XIX Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	3342	2587	2664	2489	2588
20	XXI Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	4210	4424	7325	6277	7618
21	УКУПНО (I-XXI)		71918	74284	77493	68429	75645

Графикон број 8. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите школске деце и омладине у Пчињском округу у 2014. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон број 9. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите школске деце и омладине у Пчињском округу у 2018. год.

(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Морбидитет регистрован у делатности здравствене заштите жена.- У 2018. години утврђено је укупно 18800 обољења, стања и повреда (табела бр. 19). Стопа морбидитета у овој делатности у Пчињском округу износила је 2250,37 обољења и стања на 10000 становница женског пола изнад 15 година.

Табела број 19 Морбидитет регистрован у службама за здравствену заштиту жена примарног нивоа на територији Пчињског региона у периоду 2014-2018. година

(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених обољења - стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	450	618	382	409	223
2	Тумори	C00-D48	675	836	723	559	552
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	40	129	220	102	158
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	52	69	48	17	9
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	1	0	0	0	0
6	Болести нервног система	G00-G99	1	0	6	2	3
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	0	0	0	0	0
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	0	0	0	0	0
9	Болести система крвотока	I00-I99	0	12	23	9	7
10	Болести система за дисање	J00-J99	1	4	10	0	5
11	Болести система за варење	K00-K93	17	22	11	24	33
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	27	51	61	17	12
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	0	7	5	3	4
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	11065	9950	9573	9114	9433
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	1016	1073	1560	986	744
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	1	10	0	0	0
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	2	0	1	1	1
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	217	235	299	371	500
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	1	1	0	0	0
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. Служ.	Z00-Z99	8181	8515	8283	7662	7116
21	Укупно		21747	21532	21205	19276	18800

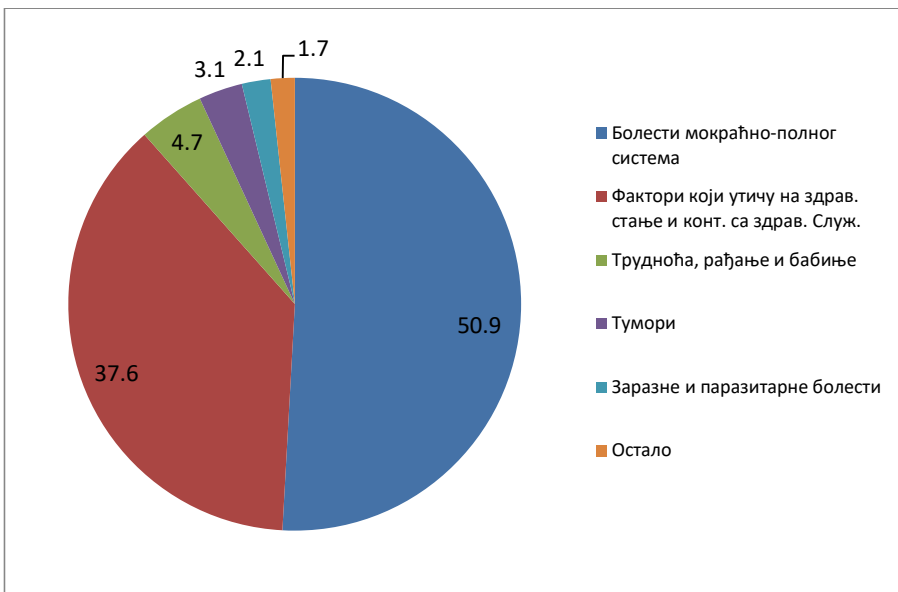
Пет најчешћих група обољења, стања и повреда утврђених у делатности здравствене заштите жена се могу видети на графикону са слике бр. 22.), а то су:

- болести мокраћно-полног система са 30.33% - 34.28%,
- фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом са 41.16%54.4 %,
- трудноћа, рађање и бабиње са 7.03% - 12.26%,
- тумори са 0.82% - 3.89% и
- заразне и паразитарне болести са 6.3% - 6.31%.

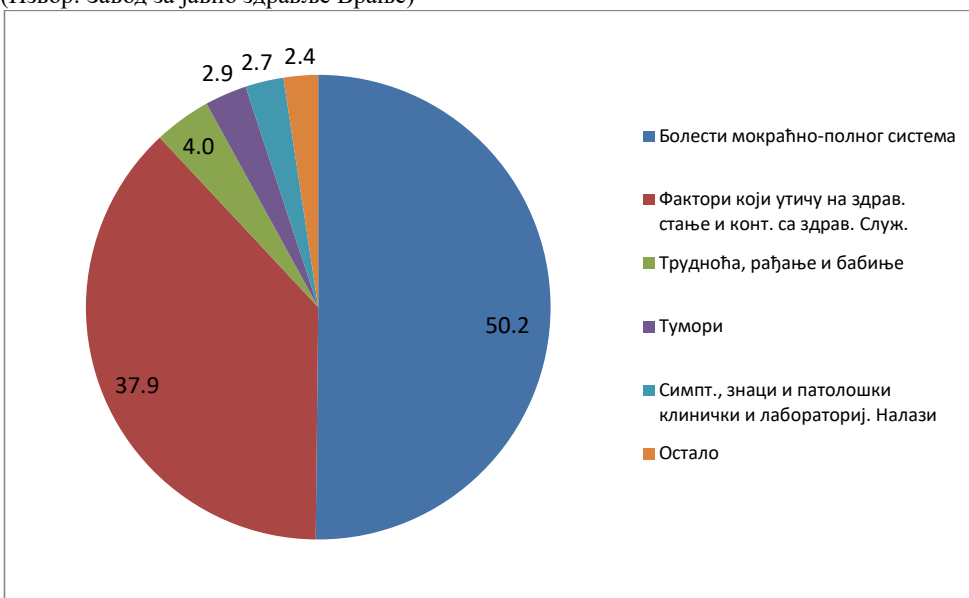
Евидентно је и логично да да у структури амбулантног морбидитета жена највеће учешће имају болести мокраћно-полног система, али је ипак присутно и релативно високо учешће тумора и заразних и паразитарних болести.

Графикон број 10. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите жена у Пчињском округу у 2014. год.

(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон број 11. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите жена у Пчињском округу у 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Морбидитет регистрован у делатности опште медицине.- У Пчињском округу, у 2018. години утврђено је укупно 186473 обољење, стање и повреда (табела бр. 20). Стопа морбидитета у овим службама у износила је 15845 регистровано обољење и стање на 10000 становника изнад 19 година, који немају статус активних осигураника.

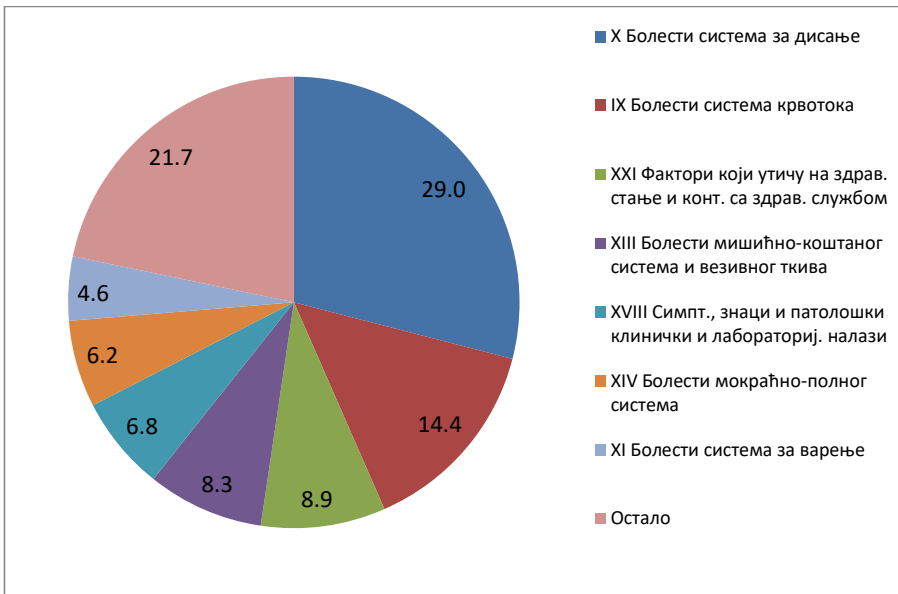
Табела број 20 Морбидитет регистрован у делатности опште медицине на територији Пчињског управног округа у 2018. години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	I Заразне и паразитарне болести	A00-B99	2581	3226	2169	1409	2106
2	II Тумори	C00-D48	890	930	1357	1021	1285
3	III Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	2771	2949	2597	2654	2549
4	IV Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	4678	5439	5244	5846	5654
5	V Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	7807	7958	5760	5747	5005
6	VI Болести нервног система	G00-G99	6091	5463	5592	5831	5441
7	VII Болести ока и припојака ока	H00-H59	4524	5215	4838	4272	3757
8	VIII Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	2840	3050	2960	2337	2577
9	IX Болести система крвотока	I00-I99	30783	29595	33189	29251	26836
10	X Болести система за дисање	J00-J99	49878	49115	53395	50610	54094
11	XI Болести система за варење	K00-K93	8902	7901	8821	6877	8571
12	XII Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	5933	6885	6323	6196	6398
13	XIII Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	16323	14946	17643	16933	15561
14	XIV Болести мокраћно-полног система	N00-N99	9167	9923	10283	10050	11596
15	XV Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	41	28	33	36	29
16	XVI Стања у порођајном периоду	P00-P96	1	0	2	1	0
17	XVII Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	20	14	39	41	27
18	XVIII Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	5676	7784	11764	10491	12618
19	XIX Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	4661	4893	5359	5660	5720
20	XXI Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	6339	8757	9089	11434	16649
21	УКУПНО (I-XXI)		169906	174071	186457	176697	186473

У структури, из следећих пет група су најчешће регистрована обољења и стања у 2018. години (приказано на графикону са слике бр.23.) и то:

- болести система за дисање са 29,01%,
- болести система крвотока са 14,39%,
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 8,34%,
- болести мокраћно-полног система 6,22%,
- душевни поремећаји и поремећаји понашања са 2,68% и
- болести система за варење са 4,60%.

Графикон број 12. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности опште медицине у Пчињском округу у 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

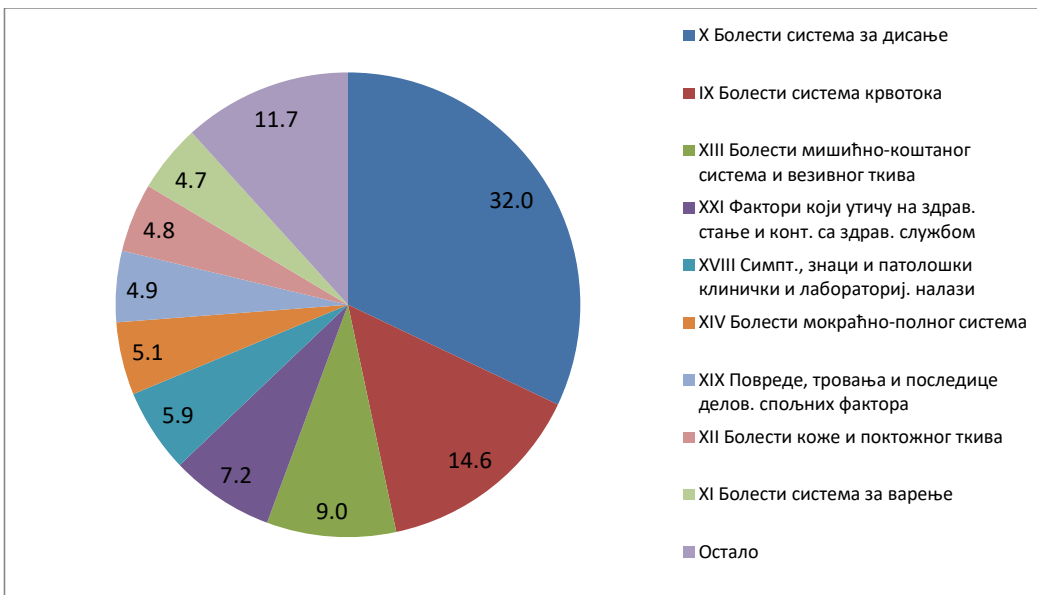
Морбидитет регистрован у делатности медицине рада - У 2018. години у делатности медицине рада у Пчињском региону, регистровано је укупно 31907 обољења и стања (табела бр.

21). Стопа морбидитета са овим бројем регистрованих обољења и стања износила је 8294 на 10000 запослених становника.

Табела број 21 Морбидитет регистрован у делатности медицине рада на територији Пчињског округа у периоду 2015.-2018 години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	I Заразне и паразитарне болести	A00-B99	705	785	513	546	401
2	II Тумори	C00-D48	503	483	419	398	198
3	III Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	500	541	350	263	178
4	IV Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	1480	1516	1370	825	518
5	V Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	1532	1504	1243	1003	688
6	VI Болести нервног система	G00-G99	1475	1273	1173	1046	828
7	VII Болести ока и припојака ока	H00-H59	1318	1095	1072	826	505
8	VIII Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	1032	786	669	651	423
9	IX Болести система крвотока	I00-I99	6204	6270	4931	4844	4660
10	X Болести система за дисање	J00-J99	14002	14615	12786	10863	10226
11	XI Болести система за варење	K00-K93	2434	2052	2172	1984	1511
12	XII Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	1802	1701	1557	1445	1528
13	XIII Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	4939	4576	4479	3987	2870
14	XIV Болести мокраћно-полног система	N00-N99	2946	2676	2286	1941	1620
15	XV Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	3	5	3	0	1
16	XVI Стања у порођајном периоду	P00-P96	0	0	0	0	0
17	XVII Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	17	12	7	8	1
18	XVIII Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	2830	2706	2452	2231	1867
19	XIX Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	2539	2472	2166	2073	1579
20	XXI Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	1989	2110	2624	2706	2305
21	УКУПНО (I-XXI)		48250	47178	42272	37640	31907

Графикон број 13. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности медицине рада у Пчињском округу у 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

На графикону бр. 13 види се пет најчешћих група обољења, стања и повреда регистрованих у делатности медицине рада у Пчињском региону и њихов процентуални однос према укупном броју регистрованих обољења у 2018. години, а то су:

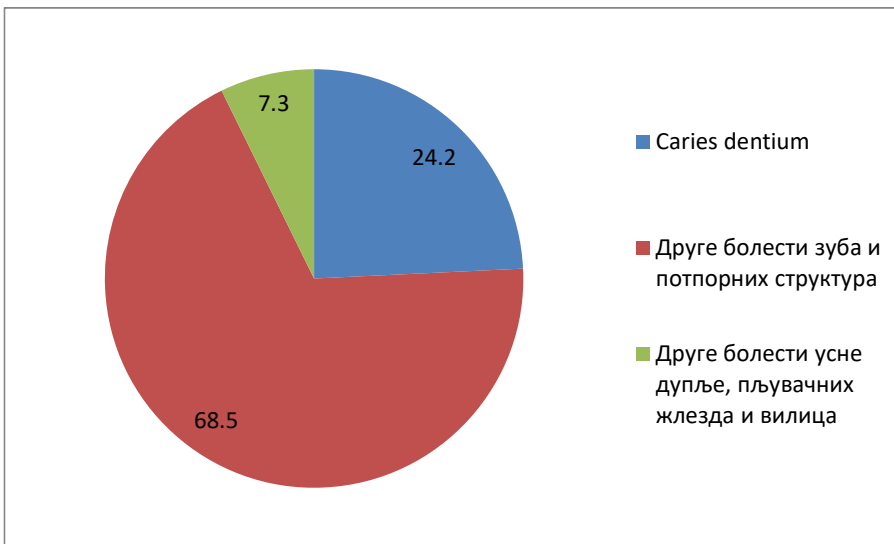
- болести система за дисање са 32,0%,
- болести система крвотока са 14,6%,
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 9,0%,
- симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налазиса 5,9%
- повреде, тровања и последице деловања спољних фактора са 4,9%.
- фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здрав.службом 7.2%

Морбидитет регистрован у стоматолошкој делатности.- У 2018. години у стоматолошкој делатности у Пчињском округу регистровано је укупно 49720 обољења и стања (табела бр. 22). Стопа морбидитета са овим бројем регистрованих обољења и стања износила је 2493 на 10000 становника.

Табела бр.22 Морбидитет регистрован у стоматолошкој делатности на територији Пчињског округа округа у периоду 2014-2018. години (Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања				
			2014	2015	2016	2017	2018
1	Caries dentium	K02	21346	18108	19154	12677	12048
2	Друге болести зуба и потпорних структура	K00-K01, K03-K08	48044	49255	46331	38674	34052
3	Друге болести усне дупље, пљувачних жлезда и вилица	K09-K14	6782	3894	0	3375	3620
4	УКУПНО		76172	71257	65485	54726	49720

Графикон бр.14 Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности стоматологије у Пчињском округу у 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Болнички морбидитет

Морбидитет регистрован у општим и специјалним болницама Округа, односно узроци хоспитализације, се битније не мењају у краћем временском периоду. У табели бр. 23 приказан је болнички морбидитет по групама болести МКБ које су регистроване у Општим и специјалним болницама на територији Пчињског округа.

Посматрано према појединачним групама болести, најчешћи узроци хоспитализације се налазе у групи болести система крвотока (I00-I99) и болести система за дисање (J00-J99). Високо место заузимају и болести мишићно-коштаног и зглобног система и везивног ткива (M00-M99) и болести система за варење (K00-K93).

Табела број 23 Морбидитет регистрован у Општој болници Врање у 2018. години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

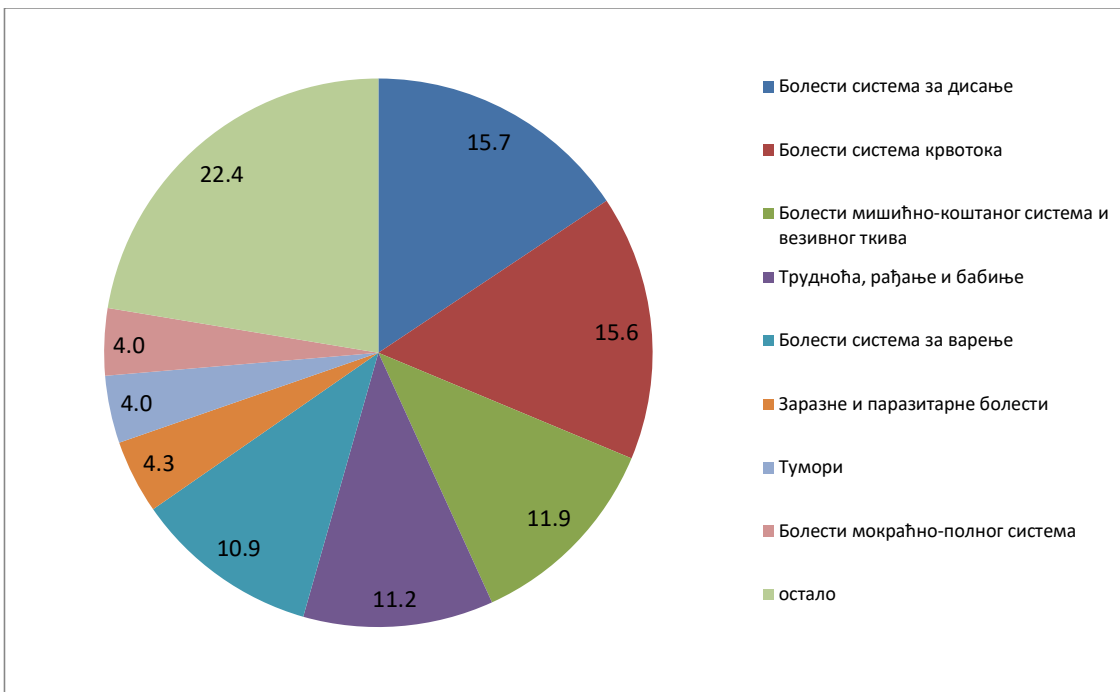
Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања	Структура у %
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	975	4.3
2	Тумори	C00-D48	894	4.0
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	431	1.9
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	624	2.8
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	431	1.9
6	Болести нервног система	G00-G99	287	1.3
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	608	2.7
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	136	0.6
9	Болести система крвотока	I00-I99	3515	15.6
10	Болести система за дисање	J00-J99	3519	15.7
11	Болести система за варење	K00-K93	2459	10.9
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	307	1.4
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	2677	11.9
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	888	4.0
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	2517	11.2
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	26	0.1
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	26	0.1
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	791	3.5
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	820	3.7
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	533	2.4
21	УКУПНО (I-XXI)		22464	100.0

У сигурно значајне узроке хоспитализације спадају и тумори (C00-D48), односно болести мокраћно-полног система (N00-N99).

Сликовито се структура болничког морбидитета може сагледати и преко графикана бр. 15.

Интензитет хоспитализације је исказан преко броја хоспитализованих лица у општим и специјалним болницама на територији Округа. На 1000 становника је износио 113%. Ова стопа се налази у опсегу средњих стопа хоспитализације становништва. Међутим, треба имати у виду да се значајан број лица са територије Округа лечи у хоспиталним условима изван територије Округа и да је за потпун болнички морбидитет и коначну оцену интензитета хоспитализације становништва Округа неопходно сагледати и ове податке.

Графикон број 15. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у Општим и специјалним болницама на територији Округа 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

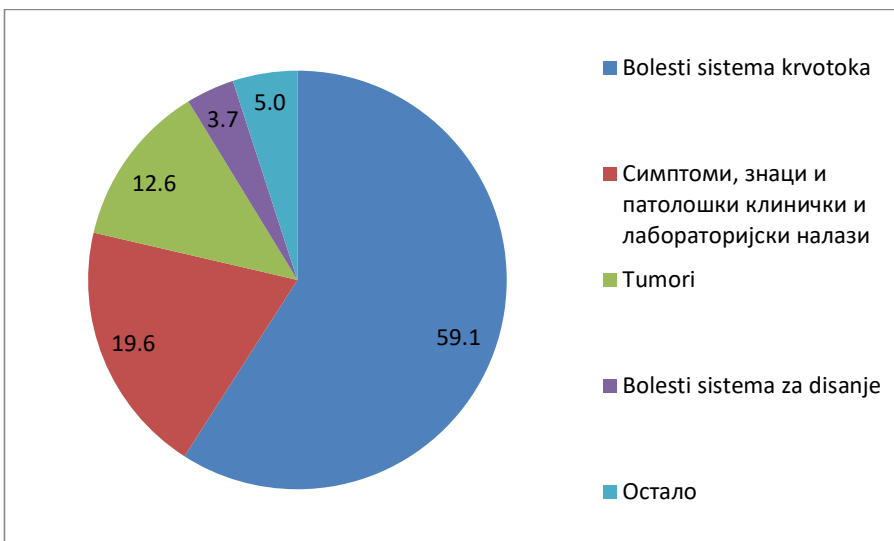

Смртност становништва

Општи морталитет, као показатељ здравственог стања становништва, не сматра се прецизним индикатором здравственог стања и више се користи у циљу упоређивања различитих територија или временских периода.

Са графикона се види да се убедљиво најчешћи узроци смрти у Пчињском округу налазе у групи болести система крвотока, односно кардио-васкуларних болести. Затим следе симптоми, знаци и ненормални клинички и лабораторијски налази, тумори, и болести система дисања.

Графикон бр. 16 Пет најчешћих узрока смрти становништва града Врања у 2018.години

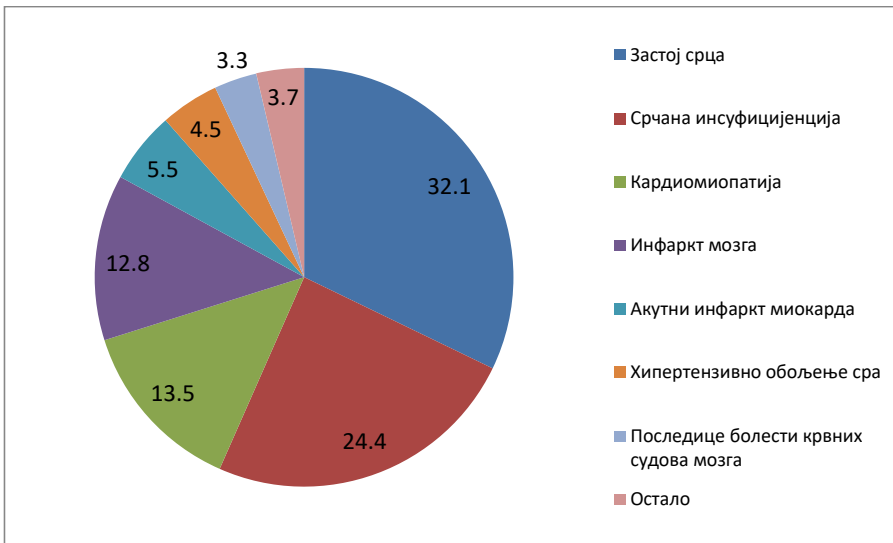
НЕЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Као што се може приметити на Округу, у Врању као и у Републици, у структури узрока смрти, доминирају масовне незаразне болести (болести срца и крвних судова, малигни тумори, шећерна болест, опструктивна болест плућа, повреде и друге), што су водећи узроци умирања и у развијеним деловима света.

Из разлога појаве највеће стопе смртности у Врању, у овој анализи биће детаљније сагледани неки показатељи смртности од болести крвотока и малигних обољења, односно тумора.

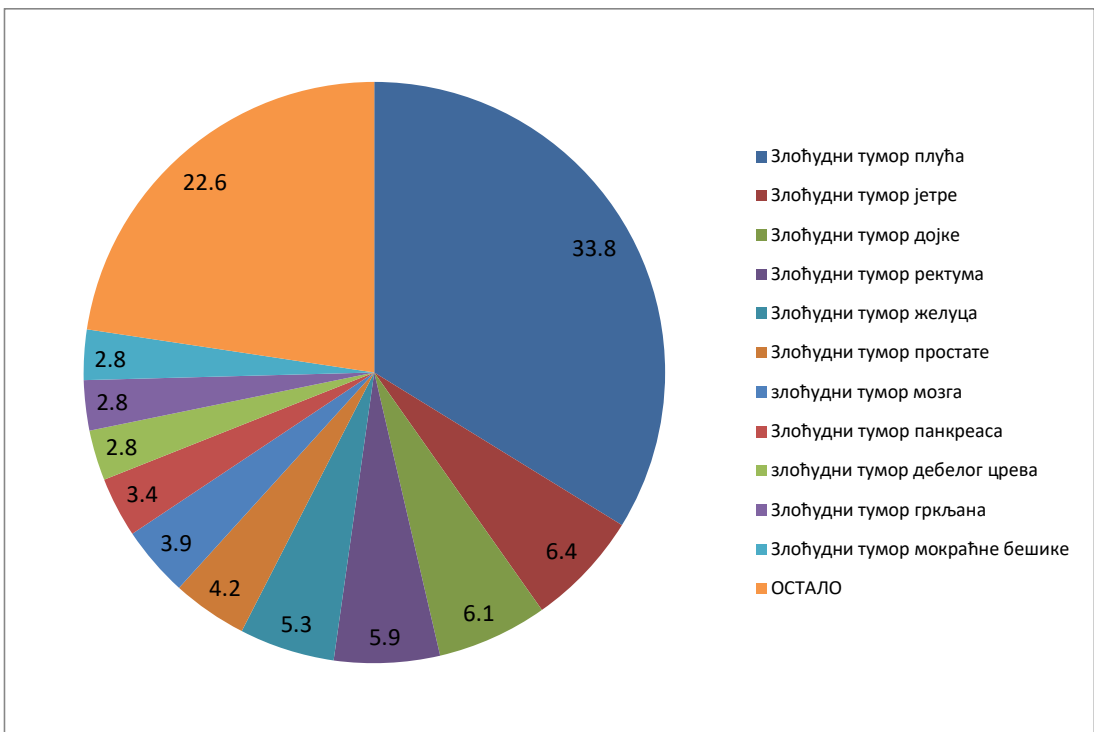
Болести система крвотока. - Код болести система крвотока на графикону бр. 17, дата је структура најчешћих болести као узрока смрти у оквиру наведене групе у 2018.години.

Графикон број 17. Графикон структуре најчешћих болести система крвотока као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2018. години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

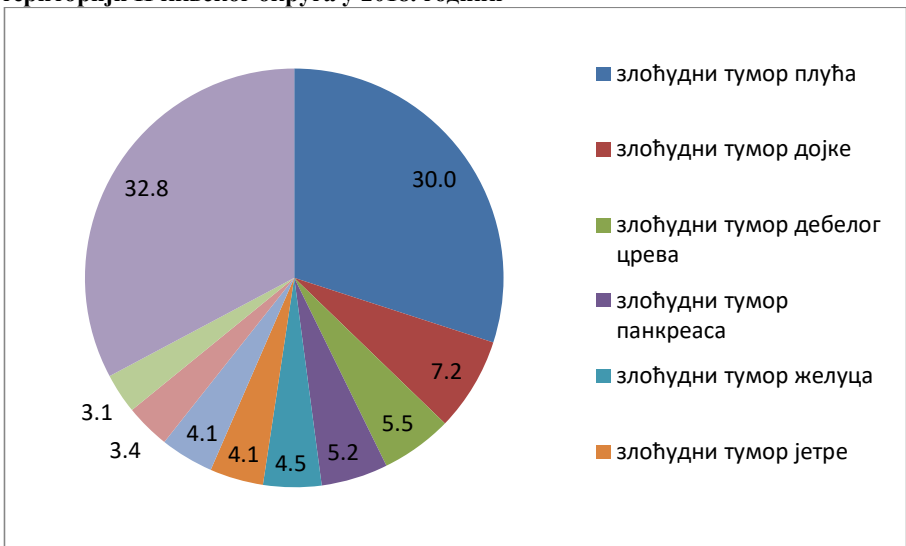

Малигне болести. – Пошто малигни тумори, после болести срца и крвних судова, представљају најчешћи узрок оболевања и умирања на територији Пчињског округа, сагледани су неки аспекти и карактеристике специфичног морталитета од ових болести. На два графикона са слика бр. 18, 19 дата је структура најчешћих примарних локализација малигних тумора као узрока смрти у посматраним годинама (2014. и 2018.) ради упоређивања њиховог кретања на територији Округа.

Графикон број 18. Графикон структуре најчешћих локализација малигнух тумора као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2014. години

Графикон број 19. Графикон структуре најчешћих локализација малигнух тумора као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2018. години

Са наведених графикона се види да нема неких драстичних одступања у структури примарних локализација малигнух тумора као узрока смрти по посматраним годинама, с тим што су са највећим процентом заступљени карциноми дисајних путева. Такође се примећује благи пораст учешћа у структури смртности од карцинома дебелог црева и ректума и карцинома желуца. Карцином дојке је у порасту броја оболелих, а благи пораст показује карцином грлића материце.

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Програм рада здравствене заштите становништва од заразних болести за подручје Пчињског округа сачињен је у складу са Законом, Стручно методолошким упутством и Програмом о заштити становништва од заразних болести у Републици Србији.

Програм рада у периоду 2014-2018. године реализован је од свеукупне здравствене службе на територији Пчињског округа, на челу са стручним координатором Заводом за јавно здравље у Врању и уз стручну помоћ координатора Института за јавно здравље у Београду и Нишу.

Завод за јавно здравље у Врању и његове службе су били оперативни извршиоци планираних задатака, али и стручно методолошки координатори, едукатори и контролори за наведене послове у здравственој служби на подручју Пчињског округа.

Обољевање од заразних болести

У периоду 2014-2018. године здравствене службе Пчињског округа пријавила је Заводу за јавно здравље Врање у Врању 20520 случајева обољевања од заразних болести са просечном стопом инциденције 1885,28 ‰ (табела 24).

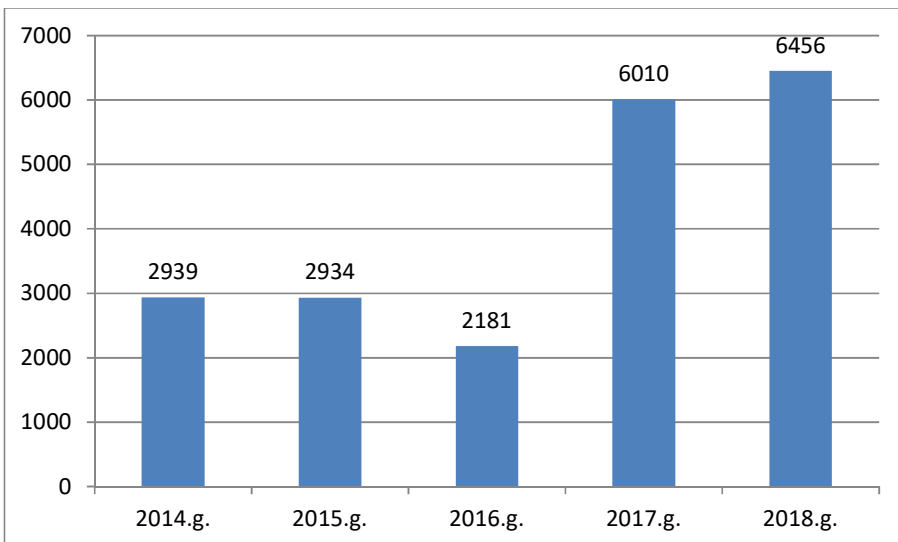
Умирање од заразних болести

У посматраном периоду од стране куративне здравствене службе пријављена су случајева умирања од заразних болести (табела 24).

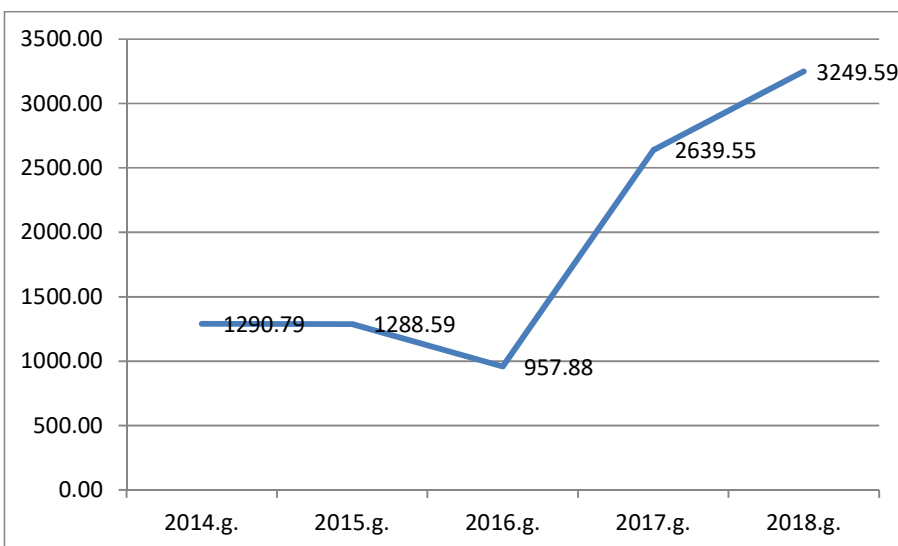
Табела 24. Акутне заразне болести у Пчињског округа у периоду од 2014–2018. године

Год.	Обољевање		Умирање	
	Број оболевелих	Инциденција	Број умрлих	Морталитет
		1:100.000		Мт 1:100.000
2014	2939	1290,79	5	2,19
2015	2934	1288,59	3	1,33
2016	2181	957,88	8	3,51
2017	6010	2639,55	4	1,75
2018	6456	3249,59	2	1,00
УКУПНО	20520	1885,28	22	1,95

Графикон 20. Број оболевелих од акутних заразних болести у Пчињском округу у периоду од 2014–2018. године

Графикон 21. Стопе обољевања од акутних заразних болести у Пчињском округу у периоду од 2014–2018. године

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ ПО ГРУПАМА

У структури пријављених заразних болести у периоду 2014-2018. године највише болести је пријављено у групи респираторних инфекција 15749 случаја или 76,75% од укупног броја свих пријављених заразних болести са подручја Пчињског округа, затим следи група цревних заразних болести са 3810 оболелих или 18,57%, док се остале групе заразних болести региструју са малом учесталашћу (табела 25).

Табела 25. Број оболелих по групама заразних болести у Пчињском округу у периоду од 2014-2018. године

Група болести	Број оболелих по годинама					СВЕГА
	2014	2015	2016	2017	2018	
ЦРЕВНЕ	773	893	760	718	666	3810
РЕСПИРАТОРНЕ	1973	1820	1208	5091	5657	15749
ЗООНОЗЕ	17	19	24	14	10	84
ВЕКТОРСКЕ	31	29	26	26	48	160
ПОЛНО ПРЕНОСИВЕ	57	55	68	51	38	269
КЛИЦОНОШТВО		2	5	1		8
ПАРАЗИТАРНЕ	64	91	44	81	34	314
ОСТАЛЕ	24	25	46	28	3	126
УКУПНО	2939	2934	2181	6010	6456	20520

ЕПИДЕМИЈЕ ЗАРАЗНИХ БОЛЕСТИ

Епидемиолошку ситуацију заразних болести на подручју Пчињског округа у периоду од 2014-2018. године карактерише и појава епидемија неких заразних болести.

Завод за јавно здравље у Врању је у овом периоду, регистровао и пријавио 54 епидемију, у којима је оболело 1440 особа.

Према путу преношења пријављене су 21 алиментарне, 27 контактне, 1 хидрична епидемија, и 6 епидемија неутврђеног начина преношења (табела 26).

Табела 26. Упоредни преглед епидемија заразних болести на подручју општине Врање у периоду од 2014-2018. године према путу ширења

ПУТ ШИРЕЊА	ГОДИНЕ										СВЕГА	
	2014		2015		2016		2017		2018			
	БР.ЕП.	БР.ОБ.	БР.ЕП.	БР.ОБ.	БР.ЕП.	БР.ОБ.	БР.ЕП.	БР.ОБ.	БР.ЕП.	БР.ОБ.	БР.ЕП.	БР.ОБ.
АЛИМЕНТАРНИ	3	17	7		4		4	14	3	35	21	
КОНТАКТНИ	7	46	3		8		2	182	7	544	27	
ХИДРИЧНИ							1					
НЕУТВРЂЕН	2	16	1		2		1	5			6	
УКУПНО	12	79	11	68	14	513	8	201	10	579	54	1262

ОЦЕНА ЕПИДЕМИОЛОШКЕ СИТУАЦИЈЕ

Код појаве појединачних и епидемијских јављања заразних болести служба Епидемиологије ЗЗЈЗ Врање, вршила је епидемиолошка испитивања и истраживања, активан епидемиолошки надзор терена и друге активности у циљу раног откривања резервоара и извора заразе, путева преношења, места заражавања и др., а у складу са Законом о заштити становништва од заразних болести као и програмским и планским активностима.

Интензивно праћење заразних болести на подручју Пчињског округа од стране службе Епидемиологије ЗЗЈЗ Врање (кроз епидемиолошки надзор терена и активностима

епидемиолошког испитивања и истраживања), обезбедило је податке за **оцену епидемиолошке ситуације**.

На основу упоредне анализе епидемиолошке ситуације заразних болести на подручју Пчињског округа за период 2014-2018. година може се константовати да епидемиолошку ситуацију заразних болести карактеришу следећи параметри:

- Растући тренд обољевања од заразних болести односно повећање броја оболелих и стопа инциденције,
- Највећу учесталост оболевања од заразних болести региструје се у групи респираторних заразних болести, а благи пад се региструје код групе цревних заразних болести.
- Регистровање 22 случајева умирања од заразних болести,
- Појава и регистровање 54 епидемије заразних болести.

На основу основних обележја кретања заразних болести оцењује се да је епидемиолошка ситуација заразних болести на подручју Пчињског округа несигурна, јер постоје услови за појаву појединачних случајева и епидемија заразних болести, али да је под контролом здравствених служби тих општина.

ЖИВОТНА СРЕДИНА И ЗДРАВЉЕ

Као одабрани показатељи здравственог стања становништва у овој области анализирани су резултати здравствене исправности воде за пиће, које је у оквиру спровођења законских обавеза и јавно-здравствених програма, обезбедио Завод за јавно здравље Врање.

Здравствена исправност воде за пиће

Бактериолошки прегледи.- На територији Пчињског округа за период јануар-децембар 2018. г из градског водовода узето је и бактериолошки прегледано 1151 узорак воде из мреже и сви су били исправни.

Овај систем за водоснабдевање представља најсигурнији начин водоснабдевања.

Непосредни узроци микробиолошке неисправности воде из ових система су најчешће хаварије на дистрибуционим системима које су условиле прекид водоснабдевања у појединим деловима насеља.

Хидричних епидемија није било у 2018. години, али напред изнети резултати захтевају сталну епидемиолошку приправност и осматрање ризичних средина.

Физичко-хемијски прегледи.- У истом периоду узето је и хемијски прегледано 1151 узорак воде из мреже водоводног система за централно водоснабдевање у Пчињском округу од којих је 3 или 0,26% било неисправно.

Узрок неисправности је била боја и мутноћа.

И код физичко-хемијске неисправности воде из система проузроковач су такође хаварије на дистрибуционим системима које су условљавале прекид водоснабдевања у појединим деловима насеља.

Из централних сеоских водовода је у 2018. години узето и бактериолошки прегледано 388 узорак воде, и било је бактериолошки неисправних. Укупно неисправних 21 узорак (5,41%) због аеробних мезофилних, колиформних бактерија.

У истом периоду из централних водовода сеоских насеља је узето и хемијски прегледано 383 узорак воде од којих је 40 узорака било неисправних у погледу физичко-хемијских параметара (боја, мутноћа, манган, амонијак, електропроводљивост).

Локални начин водоснабдевања.- На територији Пчињског округа је из 20 јавних чесама вршено узорковање воде за пиће у 2018. години и том приликом узето је и бактериолошки прегледано 166 узорака од којих је 90 или 54.21% било бактериолошки неисправно због присуства колиформних бактерија фекалног порекла, мутноће и електропроводљивости

У хемијском погледу је од 166 прегледаних узорака неисправно било 62 или 37.35%, а узроци су били неисправни због боје, мутноће, електропроводљивости, што уствари и говори о њиховом веома лошем санитарно-хигијенском стању и повећаном епидемиолошком ризику.

ПРИОРИТЕТНИ ПРОБЛЕМИ ПЧИЊСКОГ ОКРУГА

1. Проблем доступности здравствене заштите (начин заказивање прегледа, информациона неповезаност, разлике у оптерећености изабраних лекара и др).
2. Недовољан обухват становништва превентивним и скрининг прегледима.
3. Недовољни хируршки капацитети и незавршен нови хируршки блок у општој болници Врање
4. Недостатак сале за катетеризацију (ангио –сале).
5. Недостатак капацитета за збрињавање оболелих у крајњим стадијумима болести (палијативно збрињавање).
6. Проблеми у области менталног здравља (нарушени међуљудски односи, вршњачко насиље, злоупотреба алкохола и психоактивних супстанци).
7. Недовољна физичка активност.
8. Недостатак кадровских ресурса у здравственим установама (лекара специјалиста и ужих специјалиста, струковних медицинских сестара)
9. Недостатак система за пречишћавање отпадних вода.
10. Недовољан број мерних места за аутоматско праћење квалитета ваздуха животне средине.
11. Недостатак мониторинга буке на целокупној територији Округа.
12. Недостатак контроле санитарно хигијенског стања у објектима за производњу, прераду и дистрибуцију животних намирница , у предшколским и школским објектима.

Циљеви и рокови

1. Унапређење доступности здравствене заштите на примарном нивоу кроз обезбеђивање кадровских ресурса како у домовима здравља, тако и истурених здравствених станица и амбуланти. Поред кадровских ресурса неопходно је занављање опреме и увођење нових дијагностичких метода, као и осавремењавање простора.
2. Повећање обухвата превентивним прегледима (систематски прегледи школске деце и студената, жена, скрининг прегледи на малигне и хроничне болести и др.) кроз организовано позивање и информисање становништва. Обезбеђивање одговарајућих ресурса за њихову реализацију.

3. Унапређење болничке здравствене заштите на секундарном нивоу
4. Побољшање квалитета здравствене заштите кроз едукацију лекара у смислу упућивања на специјализације и уже специјализације из приоритетних и недостајућих области (анестезиологије, хирургије, дечје хирургије, ендокринологије, гастроентерохепатологије, дечје кардиологије), као и повећање учешћа струковних сестара у укупном броју медицинских сестара (едукација-дошколовавање).
5. Унапређење здравља становништва кроз промоцију здравих стилова живота (физичка активност, правилна исхрана, квалитетно провођење слободног времена, смањење употребе психоактивних супстанци).
6. Унапређење квалитета исхране деце и младих у установама васпитно образовног система, односно успостављање мониторинга стања ухрањености предшколске и школске деце и активности у корекцији неправилне ухрањености.
7. Успостављање сталне контроле санитарно-хигијенских услова у предшколским и школским установама, са циљем побољшања здравственог стања деце и школске деце, односно резултата систематских прегледа.
8. Израда плана и пројекта изградње система за пречишћавање отпадних водау циљу заштите вода и осталих природних ресурса.
9. Подизање капацитета за контролу емисије загађујућих материја у ваздуху са две на пет мерне тачке на територији Пчињског округа.
10. Смањење нивоа буке у животној средини Пчињског округа мултидисциплинарним приступом (урбанизам, саобраћај, зеленило, здравство). Мониторинг буке на ширем градском подручју.